ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies
Series Historia et Sociologia, 26, 2016, 4

UDK 009 Annales, Ser. hist. sociol., 26, 2016, 4, pp. 629-802, Koper 2016 ISSN1408-5348

UDK 009 ISSN 1408-5348

ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies

Series Historia et Sociologia, 26, 2016, 4

KOPER 2016

ISSN 1408-5348 UDK 009 Letnik 26, leto 2016, številka 4

UREDNIŠKI ODBOR/ ***COMITATO DI REDAZIONE/ BOARD OF EDITORS:*** Simona Bergoč, Furio Bianco (IT), Milan Bufon, Lucija Čok, Lovorka Čoralić (HR), Darko Darovec, Goran Filipi (HR), Vesna Mikolič, Aleksej Kalc, Avgust Lešnik, John Martin (USA), Robert Matijašić (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Claudio Povolo (IT), Vida Rožac Darovec, Mateja Sedmak, Lenart Škof, Tomislav Vignjević, Salvator Žitko

Glavni urednik/*Redattore capo/ Editor in chief:* Darko Darovec

Odgovorni urednik/*Redattore responsabile/Responsible Editor:* Salvator Žitko

Uredniki/*Redattori/Editors:* Urška Lampe

Gostujoči urednici/*Guest editors:* Tina Rožac, Klara Šumenjak

Prevajalci/*Traduttori/Translators:* Tina Rožac (it., ang., slo.), Petra Berlot (it.)

Oblikovalec/*Progetto grafico/ Graphic design:* Dušan Podgornik, Darko Darovec

Tisk/*Stampa/Print:* Grafis trade d.o.o.

Izdajatelja/*Editori/Published by:* Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / *Società storica del Litorale - Capodistria*©

Za izdajatelja/*Per Editore/ Publisher represented by:* Salvator Žitko

Sedež uredništva/*Sede della redazione/ Address of Editorial Board:* SI-6000 Koper/*Capodistria,* Kreljeva/*Via Krelj* 3, ***e-mail:*** annaleszdjp@gmail.com, ***internet:*** http://www.zdjp.si/

Redakcija te številke je bila zaključena 15. 12. 2016.

Sofinancirajo/*Supporto finanziario/ Financially supported by:* Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS)

Annales - Series historia et sociologia izhaja štirikrat letno.

Maloprodajna cena tega zvezka je 11 EUR.

Naklada/*Tiratura/Circulation:* 300 izvodov/copie/copies

Revija Annales, Series historia et sociologia je vključena v naslednje podatkovne baze / *La rivista Annales, Series historia et sociologia è inserita nei seguenti data base / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in*: Thomson Reuters (USA): Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) in/and Current Contents / Arts & Humanities; IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); Sociological Abstracts (USA); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities (ERIH); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL).

Vsi članki so v barvni verziji prosto dostopni na spletni strani: http://www.zdjp.si.
All articles are freely available in color via website http://www.zdjp.si.

ANNALES · Ser. hist. sociol. · 26 · 2016 · 4

Anali za istrske in mediteranske študije - Annali di Studi istriani e mediterranei - Annals for Istrian and Mediterranean Studies

UDK 009 Letnik 26, Koper 2016, številka 4 ISSN 1408-5348

VSEBINA / *INDICE GENERALE / CONTENTS*

Metka Furlan: Slovenska dialektologija: od gradiva do interpretacije 629
La dialettologia slovena: dal materiale linguistico all'interpretazione
Slovene dialectology: from linguistic material to interpretation

Luka Repanšek: Dial. Slovene **kr̥vês-* and the accentual history of Proto-Slavic **kry* 'blood' ... 639
Narečnoslovensko *kr̥vês- *in naglasni razvoj praslovanskega* *kry *'kri'*
Lo sloveno dialettale *kr̥vês- *e lo sviluppo accentuale da protoslavo* *kry *'sangue'*

Tjaša Jakop: Tipologija samostalnikov moškega spola v srednjesavinjskem narečju 647
Tipologia dei sostantivi mascolini nel dialetto della Valle del Savinja centrale
The typology of masculine noun forms in the central Savinja dialect

Jožica Škofic: Naglasni tipi ženske *a*-jevske sklanjatve v krajevnem govoru Krope na Gorenjskem 655
L'accentuazione della a*-declinazione nella parlata locale di Kropa nella regione della Gorenjska*
Accentuation and declension of feminine a*-stem nouns in the Slovenian Gorenjsko local dialect of Kropa*

Mojca Horvat: Narečne tvorjenke z vmesnim morfemom *-ov-/-ev-* iz pomenskega polja *kulturne rastline* 663
Derivati dialettali con il morfema interno -ov-/-ev- *dal campo semantico delle* colture
Dialectal complex words with a morpheme -ov-/-ev- *from the semantic field of* cultivated plants

Mihaela Koletnik: Narečna poimenovanja za zdravilne rastline v Krajinskem parku Goričko 671
Denominazioni dialettali delle erbe medicinali del Parco naturale del Goričko
Dialectal names for medicinal herbs in Krajinski park Goričko

Matej Šekli: Frazni glagoli v rezijanskem narečju slovenščine 689
Sintagmi con verbi copulativi nel dialetto sloveno di Resia/Rezija
Coupulas with object complement in the Resian/rezijansko dialect of Slovene

Danila Zuljan Kumar: Priredne stavčne strukture v nadiškem in briškem narečju 699
Proposizioni coordinate nei dialetti del Natisone e del Collio
Coordinate clauses in the nadiško/Natisone and the Brda/Collio dialects

Andreja Žele: Aktualni jezikovni načini izražanja v slovenščini: sklapljanje kot naravni in aktualni odraz nepretrganosti govora v narečnem in knjižnem jeziku 709
Il metodo attualizzato di verbalizzazione in lingua slovena: la giustapposizione come espressione attuale di natura ininterrotta del parlato in collegamento i componenti sistemici e non sistemici della lingua slovena
The current modes of expression in Slovenian: juxtaposition as a natural and topical reflection of the continuity of speech in both dialect and standard literary language

Barbara Ivančič Kutin: Folklorno gradivo in njegov zapis kot stičišče slovstvene folkloristike in dialektologije. Pogled v preteklost in predlogi za prihodnost 715
Materiale folkloristico e la sua trascrizione come giunzione tra la folkloristica letteraria e la dialettologia. Uno sguardo nel passato e proposte per il futuro
Folklore material and its recording as the point of contact between folkloristics and dialectology. A look into the past and a proposal for the future

Tina Rožac: Diskurzni označevalci v besedilnih vrstah vsakdanjih pogovorov. Študija primera Rakitovca v slovenski Istri 727
Segnali discorsivi nei tipi di testo delle conversazioni quotidiane. Ricerca sul esempio del villaggio Rakitovec nell'Istria slovena
Discourse markers in text genres of everyday conversations. Case study of Rakitovec in Slovenian Istria

Klara Šumenjak: Uporabnost korpusne obdelave podatkov pri oblikoslovni analizi narečnega govora: 1. sklanjatev samostalnikov moškega spola v koprivskem govoru 741
L'utilità dell'elaborazione dei dati dai corpora nell'analisi morfologica della parlata dialettale: prima declinazione dei sostantivi maschili nella parlata di Kopriva sul Carso
Usefulness of the corpus approach for morphological analysis of dialects: first declension of masculine nouns in the dialect of kKopriva na Krasu

Jernej Vičič: Jezikovni viri za prevajalne sisteme ... 751
Materiali linguistici prodotti per sistemi di traduzione automatica
Linguistic materials for the machine translation systems

Urška Lampe: Obeležji v spomin deportiranim iz Julijske krajine po drugi svetovni vojni v goriškem Parku spomina 767
I due monumenti in memoria dei deportati dalla Venezia Giulia del secondo dopoguerra nel Parco della rimembranza di Gorizia
Two monuments in memory of the deportees from Venezia Giulia after World War II in the Gorizia Park of remembrance

Zaure Malgarayeva, Indira Akylbayeva, Nurlan Mukhlissov & Bagila Tairova: Technology of formation of poly-ethnicity in the discourse of modern states 779
Tecnologia di formazione di polietnicità nel dibattito sugli stati moderni
Tehnologija oblikovanja polietničnosti v diskurzu modernih držav

OCENE/*RECENSIONI/REVIEWS*

Gherardo Ortalli & Ornella Pittarello (ur.): Cronica Jadretina. Venezia – Zara, 1345–1346 (**Darja Mihelič**) 791

Zdenka Bonin & Deborah Rogoznica: Koprska rodbina Grisoni in njene sorodstvene povezave (**Salvator Žitko**) 792

Michele Grison: Giannandrea De Gravisi. Scritti editi (**Salvator Žitko**) 794

IN MEMORIAM

Silvano Sau (1942–2016) (**Tilen Glavina, Darko Darovec**) 796

Kazalo k slikam na ovitku 798
Indice delle foto di copertina 798
Index to images on the cover 798

Navodila avtorjem 799
Istruzioni per gli autori 801
Instructions to authors 803

original scientific article
received: 2015-10-15

DOI 10.19233/ASHS.2016.51

FRAZNI GLAGOLI V REZIJANSKEM NAREČJU SLOVENŠČINE

Matej ŠEKLI
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slavistiko, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 2, 1000 Ljubljana
e-mail: matej.sekli@guest.arnes.si

IZVLEČEK

V prispevku so obravnavani frazni glagoli, tj. glagoli tipa delati greh *'grešiti' v rezijanskem narečju slovenščine, natančneje v krajevnem govoru kraja Solbica/Stolvizza (točka SLA 59, OLA 1). Prikazani sta njihova geneza in tipologija. Tovrstni glagoli so v rezijanščini v veliki večini primerov nastali kot posledica kalkiranja fraznih glagolov iz sosednjih romanskih jezikov, tj. furlanščine in italijanščine. Rezijanski frazni glagoli so glede na odsotnost/prisotnost frazeologizacije proste besedne zveze ali frazemi. Težišče razprave je na obravnavi slabljenja slovarskega pomena polnopomenskega glagola kot sestavine fraznega glagola in njegove frazeologizacije.*

Ključne besede: frazni glagol, slabljenje slovarskega pomena, frazeologizacija, rezijansko narečje slovenščine, slovensko-romanski jezikovni stik

SINTAGMI CON VERBI COPULATIVI NEL DIALETTO SLOVENO DI RESIA/REZIJA

SINTESI

Nel contributo vengono presentati i sintagmi con verbi copulativi ossia sintagmi del tipo delati greh *'fare peccato, peccare' nel dialetto sloveno di Resia/Rezija. Sulla base dell'analisi di materiale dialettale raccolto nella località di Stolvizza/Solbica (punto n. 59 dell'Atlante linguistico sloveno e punto n. 1 dell'Atlante linguistico slavo) vengono illustrate sia la genesi che la tipologia di tali sintagmi. Generalmente, in resiano i sintagmi di questo tipo nascono come calchi a partire da modelli paralleli nelle vicine lingue romanze, il friulano e l'italiano. Dal punto di vista della classificazione lessicale i sintagmi resiani analizzati possono essere sia sintagmi liberi che fraseologismi. Particolare attenzione è rivolta all'indebolimento del significato proprio dei verbi che in tali sintagmi svolgono la funzione di copula e alla fraseologizzazione dei sintagmi stessi.*

Parole chiave: sintagmi con verbi copulativi, indebolimento del significato lessicale, fraseologizzazione, dialetto sloveno di Resia/Rezija, contatto linguistico sloveno-romanzo

UVOD[1]

V prispevku so obravnavani frazni glagoli, tj. glagoli tipa *delati greh* 'grešiti', v narečni slovenščini na slovensko-romanskem jezikovnem stiku, in sicer v rezijanskem narečju slovenščine, natančneje v krajevnem govoru kraja Solbica/Stolvizza (točka SLA 59, OLA 1). Prikazani sta njihova geneza in tipologija. Tovrstni glagoli so v rezijanščini v veliki večini primerov nastali kot posledica kalkiranja fraznih glagolov iz sosednjih romanskih jezikov, tj. furlanščine in italijanščine. Rezijanski frazni glagoli so glede na svoje vezljivostne lastnosti enovezljivi, dvovezljivi ali trovezljivi ter glede na odsotnost/prisotnost frazeologizacije proste besedne zveze ali frazemi. Težišče razprave je na obravnavi slabljenja slovarskega pomena polnopomenskega glagola kot sestavine fraznega glagola in njegove frazeologizacije.

Slabljenje slovarskega pomena glagola

Gledano diahrono ima glagol prvotno polni slovarski (leksikalni) pomen, ki se s slabljenjem, šibitvijo lahko spremeni v nepolni slovarski pomen in nadalje v slovnični (gramatični) pomen.[2] Posledica spreminjanja pomena glagola je spreminjanje njegove skladenjske/stavčnočlenske vloge, lahko pa tudi njegove izrazne, tj. glasovne podobe (sprememba naglasnice v breznaglasnico), in končno oblike (oblikovna redukcija glagolske oblike). Gledano sinhrono se glagoli pomensko (semantično) in posledično skladenjsko (sintaktično) tako delijo na predikativne, kopulativne in pomožne. Predikativni glagol (*verbum praedicativum*) ima polni slovarski pomen (to je polnopomenski, natančneje »polnoslovarskopomenski« glagol) in v stavku nastopa samostojno kot glagolski povedek (verbalni predikat). Kopulativni glagol (*verbum copulativum*), tudi glagol vez (kopula), ima nepolni, oslabljeni slovarski pomen (to je nepolnopomenski, natančneje »nepolnoslovarskopomenski« glagol) in v stavku nastopa kot povedek skupaj z neko drugo besedno zvezo, ki je v vlogi povedkovega določila. Pomožni glagol (*verbum auxiliare*) ima slovnični pomen (to je slovničnopomenski glagol) in je del zložene glagolske oblike, znotraj katere izraža slovnične kategorije glagola, kot so število, oseba, spol.[3]

Frazeologizacija

Gledano diahrono frazem nastane s frazeologizacijo, ki je poseben tip leksikalizacije. Leksikalizacija je leksemska sprememba, pri kateri nastane novi leksem, pri čemer se ohrani oblika in se spremeni pomen besede ali prvotne besedne zveze; pride namreč do pomenskega prenosa *pars pro toto*.[4] Ker je bistvenega pomena za nastanek frazema prav pomenski prenos, nekateri avtorji ločijo med pojmoma frazeologizacija in idiomatizacija.[5] Pri frazeologizaciji torej iz več (navadno enobesednih) leksemov nastane en večbesedni leksem.

Gledano sinhrono frazem (tj. stalno besedno zvezo v ožjem smislu) posledično določajo naslednje značilnosti: a) večbesednost: frazem je nastal iz večleksemske proste besedne zveze, zato je večbeseden; b) oblikovna oz. zgradbena ustaljenost: frazem je nastal iz točno določene proste besedne zveze, zato so njegove sestavine stalne (obstajajo lahko seveda tudi različice frazemov); c) pomenska ustaljenost oz. idiomatičnost (nerazstavljivost, nepredvidljivost, nemotiviranost pomena; strukturno-pomenska iregularnost): pri frazeologizaciji je prišlo do pomenskega prenosa, posledično je pomen frazema nesestavljiv iz pomena njegovih sestavin.[6] Naštetim značilnostim frazema nekateri avtorji dodajajo še konotativnost.[7]

1 Krajša različica tega prispevka, ki obravnava frazne glagole in frazeme samo s prislovnima določiloma prostora/kraja in časa v rezijanskem narečju slovenščine, je objavljena v Šekli, 2016. Rezijansko gradivo je iz avtorjevega osebnega arhiva in iz publicističnih besedil, ki so bila objavljena v slovenskem lokalnem tisku v Videmski pokrajini v Italiji (NM = Novi Matajur: tednik Slovencev Videnske pokrajine, NG = Näš glas – La nostra voce, VC = La Vita Cattolica) in katerih avtorica je ga. Luigia Negro. Vse narečno gradivo je bilo prepisano v slovensko nacionalno fonetično transkripcijo; gradivo, ki ni bilo napisano v krajevnem govoru Solbice, je bilo preneseno v ta govor. Ge. Luigi Negro se zahvaljujem za posredovanje svojih besedil v elektronski obliki in za vso pomoč pri njihovem prepisovanju in interpretaciji. Za pomoč pri navajanju furlanskega gradiva se zahvaljujem prof. dr. Francu Fincu, za natančno branje besedila in konstruktivne pripombe Janošu Ježovniku. O vplivu romanskih jezikov (furlanščine in italijanščine) na rezijansko narečje slovenščine na (obliko)skladenski ravni prim. na primer Skubic, 1997; Spinozzi Monai, 1998; Benacchio, 1998 in 2002; Šekli, 2009; Ježovnik, 2015.

2 Delitev glagolov glede na pomen (pomenski (semantični) vidik) na polnopomenske (*verba concreta*) s polnim slovarskim pomenom in nepolnopomenske (*verba abstracta*) z oslabljenim slovarskim pomenom, nastalim s slabljenjem polnega slovarskega pomena polnopomenskega glagola, se pojavlja na primer v Miklosich, 1883, 261–263.

3 Pojma *predikativni glagol* in *kopulativni glagol* se pojavljata na primer v italijanski slovnični tradiciji (*verbo predicativo*, *verbo copulativo*) (Dardano, Trifone, 1995, 100–102, 306), od koder sta tudi prevzeta. V slovenskem jezikoslovju pojem *pomožni glagoli* zaobjema tako pomožne kot kopulativne glagole (Toporišič, 2000, 387–388, 612).

4 »*Gledano diahrono, so frazemi praviloma zasnovani na preneseni rabi besede ali besedne zveze, ki v bolj ali manj ustaljeni zvezi z drugimi besedami na slikovit in zato ekspresiven način izražajo vsebino, ki jo želimo ubesediti*« (Snoj, 2013, 91). »*Realija je z enim leksemom vedno označena le po eni od njenih številnih lastnosti, ker so leksemi praviloma poimenovanja pars pro toto*« (Furlan, 2013, 22).

5 »*Der historische Prozess, durch den eine freie Wortverbindung zu einem Prahseologismus wird, heißt Phraseologisierung; der Prozess, durch den eine Wortverbindung zum Idiom wird, heißt Idiomatisierung*« (Burger, 2003, 15).

6 Виноградов, 1947; Fleischer, 1997, 30–62; Burger, 2003, 14–32; Kržišnik, 1994, 187–190; 2013, 20–21; Jakop, 2006, 15; Gantar, 2007, 72–79.

7 »*V razmerju do drugih stalnih besednih zvez, eksplicitno teminoloških, pa je konotativnost tista, ki definira frazeološke enote*« (Vidovič Muha, 2013, 117).

Frazni glagoli

Frazni glagoli imajo s pomenskega (semantičnega) vidika nepolni, oslabljeni slovarski pomen in so s skladenjskega (sintaktičnega) vidika kopulativni. Nastali so s pomenskim slabljenjem glagolov s polnim slovarskim pomenom, posledica česar je tudi sprememba skladenjske/stavčnočlenske vloge neglagolskih sestavin fraznega glagola, tj. prehod v povedkovo določilo. Pri teh pomenskih in skladenjskih spremembah so ohranili neskladenjski glagolski kategoriji, kot sta glagolski vid (verbalni aspekt) in glagolska vezljivost (verbalna valenca). Kot merilo določanja fraznih glagolov se pojavljajo naslednja merila: a) nepolni, oslabljeni pomen polnopomenskega glagola;[8] b) pojavljanje izglagolskega samostalnika ali medmeta kot tudi predložne zveze v povedkovem določilu;[9] c) vzporedno pojavljanje pomensko sopomenskega nefraznega glagola (*delati greh = grešiti*, *dati v pepel = upepeliti*).

Frazni glagoli v rezijanskem narečju slovenščine so razdeljeni glede na svoje vezljivostne lastnosti, in sicer na enovezljive, dvovezljive in trovezljive.[10] Pri vsakem glagolu so najprej prikazani stavčni vzorci, v katerih se pojavlja kot polnopomenski glagol, nato pa je analizirano slabljenje leksikalnega pomena in frazeologizacija teh istih stavčnih vzorcev.

ENOVEZLJIVI (MONOVALENTNI) GLAGOLI

Enovezljivi (monovalentni) glagoli so neprehodni (intranzitivni) in imajo osebkov imenovalnik (subjektivni nominativ). Obravnavani so neprehodni glagoli stanja in neprehodni glagoli premikanja.

Neprehodni glagoli stanja

Neprehodni glagoli stanja (*verba statūs*, *verba stativa*), ki imajo esivni pomen (tj. doseženo stanje) (od lat. *esse* ‘biti’) ali fientivni pomen (tj. prehajanje v stanje) (od lat. *fieri* ‘postati’), imajo obvezno vezljivo osebkov imenovalnik v pomenu nosilec/nosilnik stanja ter pogosto neobvezno družljivo: a) prislovno določilo prostora/kraja s pomenom mesto (lokativni pomen): Sub_{nom}–$Verb_{esse/fieri}$(–Adv_{loci}); b) prislovno določilo načina: Sub_{nom}–$Verb_{esse/fieri}$(–Adv_{modi}); c) pridevniški ali samostalniški povedkov prilastek v imenovalniku: Sub_{nom}–$Verb_{esse/fieri}$(–Adi_{nom}/Sub_{nom}). Analizirani so glagoli z esivnim pomenom *biti*, *stati*, *ostati/ostajati* in glagola s fientivnim pomenom *dovantati/dovantavati*.

Glagol biti

Glagol *biti si* ▸ *ˈbət ˈsə* ipf. ‘biti, obstajati, nahajati se’ se kot polnopomenski glagol pojavlja predvsem v naslednjih stavčnih vzorcih: a) Sub_{nom}–$Verb_{biti}$–Adv_{loci} (*ˈJa ˈsə wˈžę izˈdę* ‘Jaz sèm že tu’); b) Sub_{nom}–$Verb_{biti}$–Adv_{modi} (*ˈJa ˈsə ˈlǫpo* ‘Jaz sèm dobro’). Kot tak se lahko frazeologizira: ***biti gori*** ▸ *ˈbət oˈrę* ‘biti izobražen’ (*Ni so ˈbilə boˈję oˈrę* ‘Bili so bolj izobraženi’).

Glagol *biti* ima kot nepolnopomenski glagol naslednja pomena: a) lastnost ob pridevniškem povedkovem določilu v imenovalniku: Sub_{nom}–$Verb_{biti}$–Adi_{nom} (*Na ję ˈfürbasta* ‘Zvita je’); b) istovetnost (identiteta) ob samostalniškem povedkovem določilu v imenovalniku:[11] Sub_{nom}–$Verb_{biti}$–Sub_{nom} (*A ję avoˈket* ‘Odvetnik je’).[12] S tema pomenoma v fraznih glagolih ne nastopa.

Nepolnopomenski je tudi v tretji osebi ednine srednjega spola ob predlogu *za* in nedoločniku ter izraža naklonskost (modalnost), in sicer nujnost (debitivnost): Sub_{nom}–$Verb_{biti}$–$Praep_{za}$–Inf: ***to je za* + Inf.** ▸ *to ˈję za* + Inf. (= furl. *al è di* + Inf., it. *è da* + Inf.) ‘treba je’.[13]

Glagol stati

Glagol *stati stojim* ▸ *sˈtat stoˈjįn* ipf. ‘stati, biti, nahajati se, stanovati’ kot glagol s polnim pomenom ima naslednje stavčne vzorce: a) Sub_{nom}–$Verb_{stati}$–Adv_{loci} (*ˈJüdə ni so sˈtalə ˈta pər ˈmojanə* ‘Ljudje so stali pri kapelici’, *ˈJa stoˈjįn oˈrę na ˈSolbicə* ‘Stanujem gori na Solbici’); b) Sub_{nom}–$Verb_{stati}$–Adv_{modi} (*ˈTu w ˈRęzijə so stoˈjį ˈlǫpo* ‘V Reziji se živi lepo’). Do frazeologizacije je prišlo v prvem stavčnem vzorcu: ***stati gori*** ▸ *sˈtat oˈrę* (= furl. *stâ sù*, it. *stare su*) ‘biti vzdrževan’.

Slabljenje polnega pomena, ki se približuje nepolnemu pomenu glagola *biti*, je opazno v naslednjih stavčnih vzorcih: a) Sub_{nom}–$Verb_{stati}$–Adv_{modi}: ***stati lepo*** ▸ *sˈtat ˈlǫpo* (= furl. *stâ ben*, it. *stare bene*) ‘biti, počutiti se lepo, dobro’, ***stati slabo*** ▸ *sˈtat sˈlabo* (= furl. *stâ mâl*, it. *stare male*) ‘biti, počutiti se slabo’; b) Sub_{nom}–$Verb_{stati}$–Adi_{nom}: ***stati salt*** ▸ *sˈtat ˈsalt* (= furl. *stâ fer*, it. *stare fermo*) ‘biti miren’, ***stati atent*** ▸ *sˈtat aˈtent* (= furl. *stâ atent*, it. *stare attento*) ‘biti pozoren’. Navedeni frazni glagoli niso frazeologizirani.

8 »*Funktionsverbgefüge zeichnen sich unter anderem dadurch aus, dass sie ein Verb enthalten, das auf den ersten Blick wie ein normales Vollverb aussieht, das allerdings seine ursprüngliche Eigenbedeutung weitgehend verloren hat, also semantisch verblasst ist, und zu einer Art Hilfsverb herabgestuft worden ist*« (Musan, 2013, 43).

9 Frazni glagoli so glagoli, »*v kateri se kot vez pojavljajo različni glagoli, npr.* vršiti *ali* delati*, njihovo povedkovo določilo pa so izglagolski samostalniki ali medmeti*« (Toporišič, 2000, 612).

10 O pomenski delitvi glagolov in posledično njihovih vezljivostnih značilnostih prim. Šekli, 2015, 54–55.

11 Pojem *istovetnost (identiteta)* je prirejen po nem. *Gleichsetzungsnominativ* (Eisenberg et al., 1998, 650).

12 Razlika v pomenu glagola *biti* se kaže tudi na izrazni, tj. glasovni ravni: polnopomenski *biti* je navadno naglasnica (*ja ˈsə izˈdę*), medtem ko je nepolnopomenski *biti* običajno breznaglasnica (klitika), natačneje predslonka (proklitika) (*ja si tˈrüden*), kar vpliva tudi na samoglasniško kakovost naglašenega oz. nenaglašenega samoglasnika.

13 Nekateri furlanski in italijanski ustrezniki navedenih narečnoslovenskih fraznih glagolov niso knjižni, temveč pogovorni, kar ni posebej poudarjano.

Oslabljeni pomen ima tudi v stavčnem vzorcu s prislovnim določilom količine časa ter s predlogom *za* in nedoločniškim polstavkom: Sub_{nom}–$Verb_{stati}$–$Adv_{tempo-ris}$–$Praep_{za}$–Inf: ***stati*** ▸ *sˈtat* + $Adv_{temporis}$ + *za* + Inf. (= furl. *stâ*, it. *stare*) ‘porabiti’ (*Ni so sˈtalə tˈrį̈ ˈlita za posjorˈtet ˈį̈šo* ‘Porabili so tri leta, da so popravili hišo’).

V veleniku ob nikalnem členku *ne* in nedoločniku se uporablja kot pomožni glagol za izražanje zanikanega velelnika: $Part_{ne}$–$Verb_{stati}$–Inf: ***ne stoj! / ne stojva! / ne stojta! / ne stojmo! / ne stojte!* + Inf.** ▸ *na sˈtuj/sˈtu! / na sˈtujwa/sˈtuwa! / na sˈtujta/sˈtuta! / na sˈtujmo/sˈtumo! / na sˈtujta/sˈtuta! / na sˈtujtę/sˈtutę!* (vikanje) + Inf. (= furl. *no sta/stin/stait a*, it. *non sta/stiamo/state a*) ‘ne!’ (*Na sˈtu raˈćət, da to ˈnį̈ ˈrisen!* ‘Ne reci, da to ni res!’).

Glagola ostati/ostajati

Glagola *ostati ostanem* ▸ *osˈtet osˈtonǫn* pf. ‘ostati’ / *ostajati ostajam* ▸ *osˈtajet osˈtajen* ipf. ‘ostajati’ se kot predikativna glagola navadno pojavljata v naslednjem stavčnem vzorcu: Sub_{nom}–$Verb_{stati}$–Adv_{loci}/Adv_{modi} (*ˈNi so osˈtalə izˈdę w doˈlį̈nə* ‘Ostali so tu v dolini’). Frazem s to zgradbo je ***ostati na (da)menc*** ▸ *osˈtet na (da)ˈmenc* (= furl. *restâ ad a ments*, it. *rimanere nella mente*) ‘zapomniti si’, dobesedno ‘ostati, biti na pameti’.

Kot kopulativna glagola imata pomen ‘obstati, biti presenečen’, tudi samo ‘biti’, in imata naslednji stavčni vzorec z različicami: a) Sub_{nom}–$Verb_{ostati}$–Inf: na primer ***ostati videti*** ▸ *osˈtet ˈvį̈dęt* (= furl. *restâ a viodi*, it. *rimanere a vedere*) ‘obstati, ko vidiš’; b) Sub_{nom}–$Verb_{ostati}$–Adv_{modi}–Inf: ***ostati slabo*** ▸ *osˈtet sˈlabo* + Inf. (= furl. *restâ mâl*, it. *rimanere male*) (*Ni so osˈtalə sˈlabo ˈvį̈dęt* … ‘Ostali so slabo, ko so videli …’); c) Sub_{nom}–$Verb_{ostati}$–Adi_{nom}: ***ostati vesel*** ▸ *osˈtet ˈvęsęl* (= furl. *restâ content*, it. *rimanere contento*) ‘biti vesel, zadovoljen’.

Glagola dovantati/dovantavati

Glagola *dovantati dovantam* ▸ *dovanˈtet dovanˈton* pf. ‘postati’ / *dovantavati dovantavam* ▸ *dovanˈtawet dovanˈtawen* ipf. ‘postajati’ sta nepolnopomenska glagola in izražata naslednja oslabljena pomena: a) pridobivanje lastnosti ob pridevniškem povedkovem določilu v imenovalniku: Sub_{nom}–$Verb_{dovantati}$–Adi_{nom} (*Ni so dovanˈtalə ˈüdə* ‘Postali so hudi’); b) pridobivanje istovetnosti (identitete) ob samostalniškem povedkovem določilu v imenovalniku: Sub_{nom}–$Verb_{dovantati}$–Sub_{nom} (*A ˈjë dovanˈtel ˈveškol* ‘Postal je škof’). V frazemih se ne pojavljata.

Neprehodni glagoli premikanja

Neprehodni glagoli premikanja (*verba movendi*) imajo obvezno vezljivo osebkov imenovalnik v pomenu vršilec/vršilnik dejanja ter v večini primerov neobvezno družljivo: a) prislovno določilo prostora/kraja s pomenom ciljno mesto (direktivni pomen) oz. izhodiščno mesto (ablativni pomen): a) Sub_{nom}–$Verb_{movere}$(–$Adv_{directionis/originis}$); b) prislovno določilo načina: Sub_{nom}–$Verb_{movere}$(–Adv_{modi}); c) pridevniški ali samostalniški povedkov prilastek v imenovalniku: Sub_{nom}–$Verb_{movere}$(–Adi_{nom}/Sub_{nom}). Frazni glagoli se pojavljajo pri glagolih *iti* in *priti/prihajati*.

Glagoli iti *in* priti/prihajati

Glagoli *iti grem* ▸ *ˈtət ˈrin* ipf./pf. ‘iti’ in *priti pridem* ▸ *pˈrį̈t pˈrį̈dęn* pf. ‘priti’ / *prihajati prihajam* ▸ *pəˈrajet pəˈrajen* pf. ‘prihajati’ se kot polnopomenski glagoli pojavljajo v naslednjih stavčnih vzorcih: a) Sub_{nom}–$Verb_{iti}$–$Adv_{directionis/originis}$ (*Ja ˈrin ˈta ˈį̈šə* ‘Grem domov’, *Ni so šˈlə skoˈrę wˈsə wkˈrej* ‘Šli so skoraj vsi stran’, *Na paˈraja wˈsaki ˈpętek s ˈPų̈šje vaˈse oˈrę w ˈRęzijo* ‘Prihaja vsak petek iz Pušje vasi gor v Rezijo’); b) Sub_{nom}–$Verb_{iti}$–Adv_{modi} (*A ję pərˈšel poˈčaso* ‘Prišel je počasi’); c) Sub_{nom}–$Verb_{iti}$–Adi_{nom}/Sub_{nom} (*A ję pərˈšel tˈrüden* ‘Prišel je truden’). S frazeologizacijo so nastali frazemi kot ***iti dol*** ▸ *ˈtət ˈdǫlo* (= furl. *lâ jù*, it. *andare giù*) ‘slabšati se’ in ***iti gor*** ▸ *ˈtət oˈrę* (= furl. *lâ sù*, it. *andare su*) ‘izboljševati se’ ter pragmatični frazem ***Pojdite lepo!*** ▸ *Tasˈta ˈlǫpo!* ‘Srečno pot!’.[14]

Glagola *priti/prihajati* imata kot nepolnopomenka glagola ob sebi pridevniško povedkovo določilo v imenovalniku in pomenita ‘postati/postajati’: Sub_{nom}–$Verb_{priti}$–Adi_{nom}: ***priti močen*** ▸ *pˈrį̈t ˈmǫ́čen* (= furl. *vignî fuart*, it. *venire forte*) ‘postati močen’, ***priti nor*** ▸ *pˈrį̈t ˈnǫr* (= furl. *vignî mat*, it. *venire matto*) ‘postati nor, znoreti’, ***priti star*** ▸ *pˈrį̈t sˈter* (= furl. *vignî vieli*, it. *venire vecchio*) ‘postati star, postarati se’, ***priti truden*** ▸ *pˈrį̈t tˈrüden* (= furl. *vignî strac*, it. *venire stanco*) ‘postati truden, utruditi se’, ***priti ubog*** ▸ *pˈrį̈t uˈbǫ* (= furl. *vignî puar*, it. *venire povero*) ‘postati ubog, obubožati’, ***priti velik*** ▸ *pˈrį̈t vaˈlək* (= furl. *vignî grant*, it. *venire grande*) ‘postati velik’. Ti frazni glagoli niso frazeologizirani.

Kot kopulativna glagola se *priti/prihajati* pojavljata tudi v stavčnih vzorcih z nedoločnikom: Sub_{nom}–$Verb_{priti}$–Inf: ***priti mančati*** ▸ *pˈrį̈t* ˈmonćet (= furl. *vignî a mancjâ*, it. *venire a mancare*) ‘umreti’, dobesedno ‘priti manjkati’, ***priti reči*** ▸ *pˈrį̈t raˈćət* + Sub_{nom} (≃ furl. *volê dî*, it. *volere dire*) ‘pomeniti’. Navedena frazna glagola sta tudi frazema. Nadalje ju je najti s prvotno najverjetneje čustvenim/etičnim dajalnikom v fraznem glagolu ***priti spanje*** ▸ *pˈrį̈t sˈpońę* + Sub_{dat} (= furl. *vignî sium*, it. *venire sonno*) ‘zaspati’.

Glagoli *iti* in *priti/prihajati* se ob trpnopreteklem deležniku uporabljajo kot pomožni glagoli za izražanje trpnika: Sub_{nom}–$Verb_{iti}$–Part.Praet.Pass: ***iti, priti/prihajati* + Part. Praet. Pass.** ▸ *ˈtət, pˈrį̈t/piˈrajet* + Part. Praet. Pass., na priemr *iti izgubljen* ▸ *ˈtət zubˈjęn* (= furl. *lâ pierdût*, it. *andare perso*) ‘izgubiti se’, *priti zaplačen* ▸ *pˈrį̈t zaplaˈćęn* (= furl. *vignî paiât*, it. *venire pagato*) ‘biti plačan’.

14 Za drugo osebo ednine se uporablja glagol *teči tečem* ▸ *taˈćət taˈčęn* ipf. (***Teci lepo!*** ▸ *Taˈcə ˈlǫpo!* ‘Srečno pot!’).

DVOVEZLJIVI (BIVALENTNI) GLAGOLI

Dvovezljivi (bivalentni) glagoli so prehodni (tranzitivni) ter imajo osebkov imenovalnik in en (nepredložni ali predložni) odvisni sklon. Dvovezljivi frazni glagoli se pojavljajo z imenovalnikom in tožilnikom. To so nekateri prehodni glagoli stanja (*verba statūs*) in nekateri glagoli prizadevanja (*verba afficiendi*).

Prehodni glagoli stanja

Prehodni glagoli stanja imajo obvezno vezljivo osebkov imenovalnik s pomenom nosilec/nosilnik stanja in predmetni tožilnik s pomenom prizadeto ter pogosto neobvezno družljivo: a) prislovno določilo prostora/kraja s pomenom mesto: Sub_{nom}–$Verb_{statūs}$–Sub_{acc}(–Adv_{loci}); b) prislovno določilo načina: Sub_{nom}–$Verb_{statūs}$–Sub_{acc}(–Adv_{modi}); c) pridevniški povedkov prilastek v tožilniku: Sub_{nom}–$Verb_{statūs}$–Sub_{acc}(–Adi_{acc}). Frazne glagole je mogoče opaziti pri glagolih *imeti* in *držati*.

Glagol imeti

Glagol *imeti imam* ▸ *ˈmẹ̯t ˈmən* ipf. ‘imeti, posedovati’ ima kot polnopomenski glagol naslednji stavčni vzorec: Sub_{nom}–$Verb_{imeti}$–Sub_{acc}(–Adv_{loci}/Adv_{modi}) (*Ja ˈmən no vaˈlḭko ˈi̯šo izˈdẹ̯ w doˈlḭnə* ‘Imam veliko hišo tu v dolini’). Frazeologizacijo izkazujeta frazema ***imeti v pesti*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈtu w ˈpʷẹstə* + Sub_{acc} ‘pridobiti’, ***imeti na krepi*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈta na kˈrẹ̯pə* + Sub_{acc} (= furl. *vê/tignî te crepe*) ‘imeti na skrbi’, dobesedno ‘imeti na lobanji’.

Kot nepolnopomenski glagol se pojavlja v fraznih glagolih z naslednjimi stavčnimi vzorci: a) Sub_{nom}–$Verb_{imeti}$–Sub_{acc}(–Inf): ***imeti farčo*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈfarčo* + Inf. (= furl. *vê (la) fuarce*, it. *avere la forza*) ‘imeti moč, biti močen’, ***imeti folo*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈfǫlo* (≃ furl. *vê presse*, it. *avere fretta*) ‘hiteti’, ***imeti fortuno*** ▸ *ˈmẹ̯t forˈtüno* (= furl. *vê fortune*, it. *avere fortuna*) ‘imeti srečo’, ***imeti golo*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈǫlo* (= furl. *vê gole*, it. *avere gola*) ‘zaželeti si pojesti’, ***imeti kašelj*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈkašej* (= furl. *vê la tos*, it. *avere la tosse*) ‘kašljati’, ***imeti kuraž*** ▸ *ˈmẹ̯t kuˈraš* + Inf. (= furl. *vê cûr/coraç*, it. *avere coraggio*) ‘imeti pogum, biti pogumen’, ***imeti plažej*** ▸ *ˈmẹ̯t plaˈžẹ̯j* + Inf. (= furl. *vê plasê*, it. *avere piacere*) ‘imeti veselje, želeti’, ***imeti ražon*** ▸ *ˈmẹ̯t raˈžun* (+ Inf.) (= furl. *vê reson*, it. *avere ragione*) ‘imeti prav’, ***imeti voljo*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈwǫjo* + Inf. (= furl. *vê voie*, it. *avere voglia*) ‘biti voljan, hoteti, želeti’; b) ***jo***$_{acc}$ ***imeti z/s*** ▸ *jo*$_{acc}$ *ˈmẹ̯t ziz/zis* (= furl. *vêle cun*, it. *averla con*) ‘biti v konfliktu z’; c) ***imeti ime da*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈi̯i̯mẹ̯ da* + Sub_{nom} (= furl. *vê non*, it. *avere il nome*) ‘imenovati se’; č) ***imeti rado*** ▸ *ˈmẹ̯t ˈradẹ̯* + Sub_{acc} ‘imeti rad/a’; d) ***imeti za norca*** ▸ *ˈmẹ̯t za ˈnurca* + Sub_{acc} ‘imeti za norca’. Frazni glagoli v večini primerov ohranjajo prosti pomen, o frazemu lahko govorimo le v primerih *jo imeti z/s*, *imeti za norca*.

Nepolni pomen ima tudi ob nedoločniku in izraža naklonskost (modalnost), natančneje nujnost (debitivnost): Sub_{nom}–$Verb_{imeti}$–Inf: ***imeti* + Inf.** ▸ *ˈmẹ̯t* + Inf. ‘morati’ (*Ja min ˈtət ˈdu w ˈUden* ‘Iti moram dol v Viden’) (= furl. *vê di* + inf., *O ai di fevela cun lui* ‘Moram govoriti z njim’).[15]

Glagol držati

Glagol *držati držim* ▸ *ˈdəržet dərˈžḭn* ipf. ‘držati’ ima kot glagol s polnim pomenom podoben stavčni vzorec kot polnopomenski glagol *imeti*: Sub_{nom}–$Verb_{držati}$–Sub_{acc}(–Adv_{loci}/Adv_{modi}) (*Ja dərˈžḭn den muˈʒul ˈmǫ́no ˈtu w roˈkẹ̯* ‘Držim kozarec močno v roki’). Do frazeologizacije je prišlo v primerih ***držati gori*** ▸ *ˈdržet oˈrẹ̯* + Sub_{acc} (= furl. *tignî sù*, it. *tenere su*) ‘skrbeti za, vzdrževati’, ***držati na (da)menc*** ▸ *ˈdəržet na (da)ˈmenc* + Sub_{acc} (= furl. *tignî ad a ments*, it. *tenere a mente*) ‘pomniti’, dobesedno ‘držati na pameti’ in ***držati dur*** ▸ *ˈdəržet ˈdür* (= furl. *tignî dûr*, it. *tenere duro*) ‘vztrajati’, dobesedno ‘držati trdo’.

Slabljenje polnega pomena glagola *držati*, ki se lahko približuje nepolnemu pomenu glagola *imeti*, se pojavlja v fraznih glagolih ***držati živino*** ▸ *ˈdəržet ži̯ˈvḭno* (= furl. *tignî besteam*, it. *tenere bestiame*) ‘imeti, rediti, skrbeti za živino’, ***držati lepo*** ▸ *ˈdəržet ˈlǫpo* + Sub_{acc} (= furl. *tignî ben*, it. *tenere bene*) ‘lepo skrbeti za’, ***držati živ*** ▸ *ˈdəržet ˈži̯w* + Sub_{acc} (= furl. *tignî vîf*, it. *tenere vivo*) ‘držati pri življenju’ in ***držati kont, da*** ▸ *dˈəržet ˈkont, da* + Sent. (= furl. *tignî cont di*, it. *tenere conto di*) ‘računati s tem, da; upoštevati’, dobesedno ‘držati račun, da’. Frazni glagoli izkazujejo prisotnost obvezno vezljive sestavine (tj. predmeta v tožilniku), frazeologizacija se pojavlja samo pri glagolu *držati kont, da*.

Glagoli prizadevanja

Glagoli prizadevanja (*verba afficiendi*) imajo obvezno vezljivo imenovalnik v pomenu vršilec/vršilnik dejanja in predmetni tožilnik v pomenu prizadeto v ožjem smislu (*affectum*, aficirani objekt): Sub_{nom}–$Verb_{afficere}$–Sub_{acc}. Obravnavani so glagoli *dejati/devati*, *iskati* in *nehati*.

Glagola dejati/devati

Glagola *dejati dejam* ▸ **djati *djam* > *ˈʒat ˈʒon* pf. ‘deti, položiti, postaviti’ / *devati devam* ▸ *ˈdiwet ˈdiwen* ipf. ‘devati, polagati, postavljati’ se kot predikativna glagola lahko pojavljata z neobvezno družljivim prislovnim določilom prostora/kraja s pomenom ciljno mesto ali izhodiščno mesto: Sub_{nom}–$Verb_{dejati}$–Sub_{acc}(–$Adv_{directionis/}$

15 Razlika v pomenu glagola *imeti* se kaže tudi na izrazni, tj. glasovni ravni: oblika s pomenom ‘imeti, posedovati’ je navadno naglasnica (*ja ˈmən no vaˈlḭko ˈi̯šo*), medtem ko je oblika s pomenom ‘morati’ breznaglasnica (klitika), natančneje predslonka (proklitika) (*ja min ˈtət*), kar vpliva tudi na samoglasniško kakovost naglašenega oz. nenaglašenega samoglasnika.

$_{originis}$) (*'Dęj p'late 'ta na 'tawlo!* 'Deni krožnike na mizo!'). Frazem s tem stavčnim vzorcem je na primer ***dejati gor*** ▸ *'ʒat o'rę* (= furl. *meti sù*, it. *mettere su*) 'postaviti, ustanoviti'.

Kot kopulativna glagola nastopata s povratnim se_{acc} in nedoločnikom ter izražata obdobijskost (faznost), in sicer začetek glagolskega dogajanja (inkohativnost): Sub_{nom}–$Verb_{dejati}$–se_{acc}–Inf: ***se dejati/devati* + Inf.** ▸ *se 'ʒat/'diwet* + Inf. (= furl. *metisi a*, it. *mettersi a*) 'začeti', na primer *se djati/devati jokati* ▸ *se 'ʒat/'diwet 'jǫket* (= furl. *metisi a vaî*, it. *mettersi a piangere*) 'začeti jokati, zajokati', *se djati/devati smejati* ▸ *se 'ʒat/'diwet s'męjet* (= furl. *metisi a ridi*, it. *mettersi a ridere*) 'začeti se smejati, zasmejati se'.

Glagol iskati

Glagol *iskati iščem* ▸ *'jịsket 'jịšćęn* ipf. 'iskati' izkazuje s polnim pomenom naslednji stavčni vzorec: Sub_{nom}–$Verb_{iskati}$–Sub_{acc} (*Ni so a 'jịskalə w'so 'nuć* 'Iskali so ga vso noč').

Z oslabljenim pomenom se pojavlja z nedoločnikom in ima naklonski (modalni) pomen, natančneje hotenje (voluntativnost): Sub_{nom}–$Verb_{iskati}$–Inf: ***iskati* + Inf.** ▸ *'jịsket* + Inf. (= furl. *cirî di*, it. *cercare di*) 'prizadevati si, skušati', na primer *iskati doparati* ▸ *'jịsket dopa'ret* (= furl. *cirî di doprâ*, it. *cercare di usare*) 'skušati uporabljati', *iskati lajati* ▸ *'jịsket la'jet* (= furl. *cirî di lei*, it. *cercare di leggere*) 'skušati pisati', *iskati pisati* ▸ *'jịsket 'pịset* (= furl. *cirî di scrivi*, it. *cercare di scrivere*) 'skušati pisati', *iskati pomagati* ▸ *'jịsket po'moet* (= furl. *cirî di judâ*, it. *cercare di aiutare*) 'skušati pomagati', *iskati poznati* ▸ *'jịsket poz'net* (= furl. *cirî di cognossi*, it. *cercare di conoscere*) 'skušati spoznati', *iskati romoniti* ▸ *'jịsket romo'nət* (= furl. *cirî di fevelâ*, it. *cercare di parlare*) 'skušati govoriti', *jiskati ubraniti* ▸ *'jịsket wb'ronət* (= furl. *cirî di salvâ*, it. *cercare di salvare*) 'skušati ohraniti', *iskati živiti* ▸ *'jịsket 'ʒịvət* (= furl. *cirî di vivi*, it. *cercare di vivere*) 'skušati živeti'. Kopičenje nepolnopomenskih glagolov je značilno za naslednje kolokacije: *iskati držati gori* ▸ *'jịsket 'dərʒet o'rę* (= furl. *cirî di tignî sù*, it. *cercare di tenere su*) 'skušati skrbeti za', *iskati držati živ* ▸ *'jịsket 'dərʒet 'ʒịw* (= furl. *cirî di tignî vîf*, it. *cercare di tenere vivo*) 'skušati obdržati pri življenju', *iskati narediti boljše* ▸ *'jịsket na'rędət 'bujšę* (= furl. *cirî di fâ miôr*, it. *cercare di fare meglio*) 'skušati izboljšati', *iskati (i)zdelati vedeti* ▸ *'jịsket z'dęlet 'vędęt* (= furl. *cirî di fâ savê*, it. *cercare di fare sapere*) 'skušati narediti poznano'.

Glagol nehati

Glagol *nehati neham* ▸ *na'et na'on* pf. 'nehati, pustiti' se kot polnopomenski glagol pojavlja v naslednjem stavčnem vzorcu: Sub_{nom}–$Verb_{nehati}$–Sub_{acc}(–$Adv_{loci/modi}$) (*Na'ej je i'to!* 'Pusti jih tam!'). Kot frazni glagol ima ob sebi nedoločnik in se približuje pomenu vzročnost (kavzalnost), tj. pomenu 'pustiti; povzročiti, da': Sub_{nom}–$Verb_{nehati}$–Sub_{acc}–Inf: ***nehati* + Sub_{acc} + Inf.** ▸ *na'et* + Sub_{acc} + Inf. (= furl. *lassâ*, it. *lasciare*) 'pustiti', na primer *nehati krepati* ▸ *na'et kra'pet* + Sub_{acc} (= furl. *lassâ crepâ*, it. *lasciare crepare*) 'pustiti poginiti', *nehati stati* ▸ *na'et s'tat* + Sub_{acc} (= furl. *lassâ stâ*, it. *lasciare stare*) 'pustiti pri miru'.

TROVEZLJIVI (TRIVALENTNI) GLAGOLI

Trovezljivi (trivalentni) glagoli so dvoprehodni (bitranzitivni) ter imajo osebkov imenovalnik in dva (nepredložna ali predložna) odvisna sklona. Trovezljivi frazni glagoli se pojavljajo z imenovalnikom, tožilnikom in dajalnikom. To so nekateri glagoli dajanja in jemanja ter nekateri glagoli proizvajanja.

Glagol dajanja in jemanja

Glagoli dajanja (*verba dandi*) in glagoli jemanja (*verba capiendi*) sodijo med glagole prizadevanja (*verba afficiendi*) ter imajo obvezno vezljivo osebkov imenovalnik v pomenu vršilec/vršilnik dejanja, predmetni tožilnik oz. (*za +*) nedoločnik v pomenu prizadeto v ožjem smislu (*affectum*, aficirani objekt) in predmetni dajalnik s pomenom prejemnik predmeta (*recipiens*, Gsg *recipientis*) oz. prejemnik dejanja, koristnik (*beneficiens*, Gsg *beneficientis*), neobvezno družljivo pa najpogosteje prislovno določilo prostora/kraja z različnimi pomeni in prislovno določilo načina: Sub_{nom}–$Verb_{dare/capere}$–Sub_{dat}–Sub_{acc}/($Praep_{za}$–)Inf(–$Adv_{loci/directionis/originis}$/$Adv_{modi}$). Frazni glagoli se pojavljajo z glagoli *dati/dajati*, *pustiti/puščuvati*, *vzeti*.

Glagola dati/dajati

Glagola *dati dam* ▸ *'det 'don* pf. 'dati' / *dajati dajem* ▸ *'dajet 'dajęn* ipf. 'dajati' imata kot polnopomenska glagola naslednja stavčna vzorca: a) Sub_{nom}–$Verb_{dati}$–Sub_{dat}–Sub_{acc}(–Adv_{loci}/Adv_{modi}) (*'Bu mu ję 'dal no trum'beto* (VC 2012) 'Bog mu je dal trobento'); b) Sub_{nom}–Verb–Sub_{dat}–($Praep_{za}$–)Inf (*'Mị somo jin 'dalə po 'küšet ća'lčüne* (NM 2012) 'Mi smo jim dali pokusiti čalčune', *Ni so mu 'dalə za b'rüsət, ni so mu 'dalə za s'pet anu w'sę i'tǫ, kə ma t'rębę den člo'vęk* (VC 2006) 'Dali so mu brusiti, dali so mu spati in vse to, kar človek potrebuje'). Spremembe v smeri pomenskega prenosa in pomenske slabitve izkazuje prvi stavčni vzorec. Frazemi so na primer ***dati v Boga ime*** ▸ *'det 'Bǫa 'jịmę* + Sub_{dat} 'dati ubogajme', ***dati eno roko*** ▸ *'det no 'rǫko* + Sub_{dat} (= furl. *dâ une man*, it. *dare una mano*) 'pomagati' in ***dati ražon*** ▸ *'det ra'ʒun* + Sub_{dat} (= furl. *dâ reson*, it. *dare ragione*) 'dati prav', dobesedno 'dati razum, pamet'.

Oslabljeni pomen ima v stavčnih vzorcih z vsemi tremi udeleženci kot ***dati en ižimplin*** ▸ *'det den i'ʒịmplə* + Sub_{dat} (= furl. *dâ un esempli*, it. *dare un esempio*) 'dati primer, ponazoriti s primerom', ***dati kuraž*** ▸ *'det ku'raž* + Sub_{dat} (= furl. *dâ cûr/coraç*, it. *dare coraggio*) 'hrabriti',

dobesedno ‘dati pogum’, ***dati merit*** ▸ *'det 'merit* + Sub_{dat} (= furl. *dâ merit*, it. *dare merito*) ‘priznati komu zasluge’, ***dati eno okažjun*** ▸ *'det no oka'žjun* + Sub_{dat} (= furl. *dâ une ocasion*, it. *dare un'occasione*) ‘dati priložnost’, ***si***$_{dat}$ ***dati čas/timp*** ▸ *si*$_{dat}$ *'det 'čes/'təmp* (≃ furl. *cjolisi il timp*, it. *prendersi il tempo*) ‘vzeti si čas’ kot tudi v primeru s povedkovim določilom v imenovalniku ***dati ime da*** ▸ *'det 'jịmę da* + Sub_{dat} + Sub_{nom} (= furl. *dâ non*, it. *dare il nome*) ‘poimenovati’. S prislovnim določilom prostora/kraja oz. načina ter brez predmetnega dajalnika oz. tožilnika sta: ***dati v pepel*** ▸ *'det 'nu w 'pępęl* + Sub_{acc} (≠ furl. *incinerâ*, it. *incenerire*) ‘upepeliti’, ***dati z metlo*** ▸ *'det ziz 'mętlo* + Sub_{dat} (= furl. *dâ (un colp) cu la scove*, it. *dare (un colpo) con la scopa*) ‘pretepsti z metlo’. Brez predmetnega dajalnika so na primer frazni glagoli ***dati ogenj*** ▸ *'det o'oń* (≃ furl. *dâ al fûc*, it. *dare al fuoco*) ‘zagoreti’, ***dati en ples / dati eno dancijo*** ▸ *'det den p'lęs / 'det no 'doncijo + zis* (≃ furl. *dâ un bal*, it. *dare un ballo*) ‘zaplesati z/s’, ***dati sen*** ▸ *'det 'sən* ‘zaspati’, ***dajati numerje*** ▸ *'dajet 'nümarje* (= furl. *dâ i numars*, it. *dare i numeri*) ‘govoriti zmedeno, nejasno’, ***jo***$_{acc}$ ***dati*** ▸ *jo*$_{acc}$ *'det* + Adv_{loci} (= furl. *dâle*, it. *darla*) ‘ucvreti jo’. Frazema sta *dajati numerje* in *jo dati*.

Glagola pustiti/puščuvati

Glagola *pustiti pustim* ▸ *'püstət pus'tịn* pf. ‘pustiti’ / *puščuvati puščuvam* ▸ *pu'šćüwet pu'šćüwen* ipf. ‘puščati’ s polnim pomenom imata naslednja stavčna vzorca: a) Sub_{nom}–$Verb_{pustiti}$–Sub_{dat}–Sub_{acc} (*Ni so ji 'püstilə 'jịšo* ‘Pustili so ji hišo’); b) Sub_{nom}–$Verb_{pustiti}$–Sub_{acc}–$Adv_{loci/modi}$ (*A ję a 'püstəl i'to* ‘Pustil ga je tam’). Slednji stavčni vzorec je prisoten v frazem glagolu ***pustiti zbogom*** ▸ *'püstət z'buen* + Sub_{acc} ‘posloviti se od koga’.

Glagol vzeti

Glagol *vzeti* ▸ *w'zęt w'zimęn* pf. ‘vzeti’ ima kot predikativni glagol naslednji stavčni vzorec: Sub_{nom}–$Verb_{vzeti}$–Sub-$_{dat}$–Sub_{acc}(–$Adv_{directionis/originis}$) (*Ni so mu w'zęlə 'bęče* ‘Vzeli so mu denar’). Frazem z neobvezno družljivim prislovnim določilom prostora/kraja s pomenom ciljno mesto je ***vzeti v pest*** ▸ *w'zęt 'tu w 'p*^{w}*ęst* + Sub_{acc} (= furl. *cjoli in man*, it. *prendere in mano*) ‘prevzeti’.

Frazni glagol ***vzeti ime da*** ▸ *w'zęt 'jịmę da* + Sub_{dat} + Sub_{nom} (= furl. *cjoli non*, it. *prendere il nome*) ‘imenovati koga kaj’ ima predmetni dajalnik in povedkovo določilo v imenovalniku. Frazni glagoli brez predmetnega dajalnika so: ***vzeti barćo*** ▸ *w'zęt 'barćo* (= furl. *cjoli une barcje*, it. *prendere la barca*) ‘vkrcati se na ladjo’, ***vzeti besedo*** ▸ *w'zęt ba'sido* (≃ furl. *cjapâ la peraule*, it. *prendere la parola*) ‘začeti govoriti’, ***se***$_{acc}$ ***vzeti*** ▸ *se*$_{acc}$ *w'zęt* (= furl. *cjolisi*, it. *prendersi*) ‘pobrati se’. Frazeologizirana sta *vzeti besedo* in *se vzeti*.[16] Frazna glagola z neobvezno družljivim prislovnim določilom prostora/kraja s pomenom ciljno mesto sta ***vzeti na posodbo*** ▸ *w'zęt na po'sọdbo* (= furl. *cjoli in prestit* (italijanizem), *cjoli ad prestit* (neprevzeto), it. *prendere in prestito*) ‘vzeti na posodo, izposoditi si’ in ***vzeti na fit*** ▸ *w'zęt na 'fət* + Sub_{acc} (= furl. *cjoli a fit*, it. *prendere in affitto*) ‘vzeti v najem, najeti’.

Glagoli proizvajanja

Glagoli proizvajanja (*verba efficiendi*) imajo obvezno vezljivo osebkov imenovalnik v pomenu vršilec/vršilnik dejanja, predmetni tožilnik v pomenu prizadeto v širšem smislu (*patiens*, Gsg *patientis*), natančneje rezultat dejanja (*effectum*, eficirani objekt) in (besedilno ne vedno aktualiziran) predmetni dajalnik oz. predmetni predložni sklon (navadno predlog *za* s tožilnikom) v pomenu prejemnik dejanja: Sub_{nom}–$Verb_{efficere}$–Sub_{acc}–Sub_{dat}/Praep–$Sub_{cas.obl.}$. Obravnavani so glagoli *delati*, *(i)zdelati* in *narediti/narejati*.

Glagol delati

Glagol *delati delam* ▸ *'dęlet 'dilen* ipf. ‘delati’ se pojavlja v fraznih glagolih kot na primer Sub_{nom}–$Verb_{delati}$–Sub_{acc} ***delati karneval*** ▸ *'dęlet karne'val* ipf. (= furl. *fâ il carnevâl*, it. *fare il carnevale*) ‘pustovati’. Poleg tega se (glede na svoje vezljivostne lastnosti precej nepričakovano) pojavlja tudi v fraznih glagolih s povedkovim imenovalnikom: Sub_{nom}–$Verb_{delati}$–Sub_{nom}: ***delati brusar*** ▸ *'dęlet b'rüsęr* (= furl. *fâ il gue*, it. *fare l'arrotino*) ‘delati kot brusač’, ***delati dekla*** ▸ *'dęlet 'dikla* (= furl. *fâ la serve*, it. *fare la serva*) ‘delati kot dekla’.

Glagol (i)zdelati

Glagol *(i)zdelati (i)zdelam* ▸ *z'dęlet z'dilen* pf. ‘narediti’[17] s polnim pomenom izkazuje naslednji stavčni vzorec: Sub_{nom}–$Verb_{(i)zdelati}$–Sub_{dat}–Sub_{acc} (*A 'nị mu z'dęlel ni'kar* ‘Naredil mu ni ničesar’, *To 'ćę z'dęlet 'kej!* ‘Naredilo se bo nekaj (ob neurju)’). V istem stavčnem vzorcu se pojavlja tudi z oslabljenim pomenom kot neofrazeologizirani frazni glagol: ***(i)zdelati en plažej*** ▸ *z'dęlet den pla'žęj* + Sub_{dat} (= furl. *fâ une buinegracie*, *fâ un plasê*, it. *fare un piacere*) ‘narediti veselje, uslugo’.

Kot nepolnopomenski glagol se uporablja tudi z nedoločnikom in izraža vzročnost (kavzalnost), tj. pomen ‘povzročiti, da’: Sub_{nom}–$Verb_{(i)zdelati}$–Sub_{dat}–Inf: ***(i)zdelati* + Inf.** ▸ *z'dęlet* + Inf. (= furl. *fâ*, it. *fare*) ‘narediti, povzročiti’, na primer *(i)zdelati čuti* ▸ *z'dęlet 'čot* (= furl.

16 Poleg glagola *vzeti* ▸ *w'zęt* se pojavlja tudi glagol ***čapati*** ▸ *ća'pet* pf./ipf. ‘jemati/vzeti’ s podobnim pomenom, ki pa se pojavlja predvsem v fraznih glagolih: ***čapati sonce*** ▸ *ća'pet 'suncę* (= furl. *cjapâ il soreli*, it. *prendere il sole*) ‘sončiti se’ (sopomensko še ***loviti sonce*** ▸ *lo'vət 'suncę*), ***čapati beče*** ▸ *ća'pet 'bęče* (= furl. *cjapâ i beços*, it. *prendere i soldi*) ‘jemati denar, služiti’, ***čapati kako palanko*** ▸ *ća'pet 'kako pa'lonko* (= furl. *cjapâ cualchi palanche*, it. *prendere qualche "palanca"*) ‘prejeti kaki kovanec’.

17 Zaradi samoglasniškega upada (vokalne redukcije) (**sъ* > rez. sln. *z* ‘z/s’ in **jьz* > rez. sln. *z* ‘iz’) ni jasno, ali gre za kontinuant glagola **sъdělati* > sln. *zdelati* ali **jьzdělati* > sln. *izdelati*.

fâ sintî, it. *fare sentire*) ‘dati slišati, dati čutiti’, *(i)zdelati delati* ▸ *z'dẹlet 'dẹlet* (= furl. *fâ lavorâ*, it. *fare lavorare*) ‘dati delati’, *(i)zdelati imeti* ▸ *z'dẹlet 'mẹt* (= furl. *fâ vê*, it. *fare avere*) ‘dati imeti’, *(i)zdelati kapiti* ▸ *z'dẹlet ka'pət* (= furl. *fâ capî*, it. *fare capire*) ‘dati razumeti’, *(i)zdelati nabrusiti* ▸ *z'dẹlet nab'rüsət* (= furl. *fâ guâ*, it. *fare affilare*) ‘dati nabrusiti’, *(i)zdelati narediti* ▸ *z'dẹlet na'rẹdət* (= furl. *fâ fâ*, it. *fare fare*) ‘narediti’, *(i)zdelati odejati* ▸ *z'dẹlet o'ʒat* (= furl. *fâ vierzi*, it. *fare aprire*) ‘dati odpreti’, *(i)zdelati plesati* ▸ *z'dẹlet p'lẹset* (= furl. *fâ balâ*, it. *fare ballare*) ‘dati plesati’, *(i)zdelati poznati* ▸ *z'dẹlet poz'net* (= furl. *fâ cognossi*, it. *fare conoscere*) ‘narediti znano’, *(i)zdelati prejiti* ▸ *z'dẹlet praj't*ə*t* (= furl. *fâ passâ*, it. *fare passare*) ‘povzročiti, da gre skozi’, *(i)zdelati štampati* ▸ *z'dẹlet štam'pet* (= furl. *fâ stampâ*, it. *fare stampare*) ‘dati natisniti’, *(i)zdelati vedeti* ▸ *z'dẹlet 'vẹdẹt* (= furl. *fâ savê*, it. *fare sapere*) ‘obvestiti’, *(i)zdelati vilesti* ▸ *z'dẹlet vi'lẹst* (= furl. *fâ vignî fûr*, it. *fare uscire*) ‘povzročiti, da pride ven’, *(i)zdelati zamleti* ▸ *z'dẹlet zam'lẹt* (= furl. *fâ masanâ*, it. *fare macinare*) ‘zmleti’, *(i)zdelati zábiti* ▸ *z'dẹlet 'zabət* (= furl. *fâ dismenteâ*, it. *fare dimenticare*) ‘povzročiti pozabiti’.

Glagola narediti/narejati

Glagola *narediti naredim* ▸ *na'rẹdət nara'dịn* pf. ‘narediti’ / *narejati narejam* ▸ *na'rẹjet na'rẹjen* ipf. ‘narejati’ kot polnopomenska glagola izkazujeta naslednji stavčni vzorec: Sub_{nom}–$Verb_{narediti}$–Sub_{acc}–$Praep_{za}$–Sub_{acc}(–Adv_{modi}). S polnim pomenom se pojavljata ob predmetnem tožilniku v pomenu rezultat dejanja, z oslabljenim pomenom pa s predmetnim tožilnikom, ki nima več pomena rezultat dejanja. V fraznih glagolih se pojavljata oba stavčna vzorca, pri čemer je pogostejši tisti brez neobvezno družljive sestavine: a) ***narediti bečе*** ▸ *na'rẹdət 'bẹče* (= furl. *fâ beçs*, it. *fare soldi*) ‘zaslužiti’, ***narediti bendzino*** ▸ *na'rẹdət ben'ʒino* (= furl. *fâ benzine*, it. *fare benzina*) ‘tankati’, ***narediti didžuno*** ▸ *na'rẹdət di'ʒuno* (= furl. *fâ dizun*, it. *fare digiuno*) ‘positi se’, ***narediti fješto*** ▸ *na'rẹdət f'jẹšto* (= furl. *fâ fieste*, it. *fare festa*) ‘organizirati zabavo, veselico’, ***narediti funeral*** ▸ *na'rẹdət fune'ral* (= furl. *fâ funerâl*, it. *fare il funerale*) ‘organizirati pogreb, pokopati’, ***narediti greh*** ▸ *na'rẹdət 'ri* (= furl. *fâ pecjât*, it. *fare peccato*) ‘grešiti’, ***narediti kors*** ▸ *na'rẹdət 'kors* (= furl. *fâ un cors*, it. *fare un corso*) ‘organizirati tečaj; obiskovati tečaj’, ***narediti kres*** ▸ *na'rẹdət k'ris* (≃ furl. *fâ fûc*, it. *fare fuoco*) ‘zakuriti kres, kresovati’, ***narediti (to sveto) kumunjun*** ▸ *na'rẹdət (to s'vẹto) kumu'ńun* (= furl. *fâ la (Sante) Comunion*, it. *fare la (Santa) Comunione*) ‘iti k (svetemu) obhajilu’, ***narediti leč*** ▸ *na'rẹdət 'lẹč* (= furl. *fâ une leç*, it. *fare una legge*) ‘pripraviti zakon, uzakoniti’, ***narediti muziko*** ▸ *na'rẹdət 'müziko* (= furl. *fâ musiche*, it. *fare musica*) ‘igrati glasbo, muzicirati’, ***narediti pust*** ▸ *na'rẹdət 'püst* (= furl. *fâ carnevâl*, it. *fare il carnevale*) ‘pustovati’, ***narediti eno stopo*** ▸ *na'rẹdət no s'tọpo* (= furl. *fâ un pas*, it. *fare un passo*) ‘narediti korak’, ***narediti škodo*** ▸ *na'rẹdət š'kọdo* (= furl. *fâ dam*, it. *fare danni*) ‘narediti škodo, škodovati’, ***narediti škulo*** ▸ *na'rẹdət š'kulo* (= furl. *fâ scuele*, it. *fare scuola*) ‘izšolati se’; b) ***narediti boljše*** ▸ *na'rẹdət 'bujšẹ* + Sub_{acc} (= furl. *fâ miôr*, it. *fare meglio*) ‘narediti bolje, izboljšati’. Našteti frazni glagoli v večini primerov niso frazeologizirani, frazem je samo *narediti bečе*.

SKLEP

V prispevku sta obravnavana slabljenje pomena in posledični nastanek fraznih glagolov ter frazeologizacija pri glagolih *biti* ipf. ‘biti’, *stati* ipf. ‘stati’, *ostati* pf. ‘ostati’ / *ostajati* ipf. ‘ostajati’, *dovantati* pf. ‘postati’ / *dovantavati* ipf. ‘postajati’ (neprehodni glagoli stanja); *iti* ipf./pf. ‘iti’, *priti* pf. ‘priti’ / *prihajati* ipf. ‘prihajati’ (neprehodni glagoli premikanja); *imeti* ipf. ‘imeti’, *držati* ipf. ‘držati’ (prehodni glagoli stanja); *dejati* pf. ‘deti, položiti, postaviti’ / *devati* ipf. ‘devati, polagati, postavljati’, *iskati* ipf. ‘iskati’, *nehati* pf. ‘nehati, pustiti’ (glagoli prizadevanja); *dati* pf. ‘dati’ / *dajati* ipf. ‘dajati’, *pustiti* pf. ‘pustiti’ / *puščuvati* ipf. ‘puščati’, *vzeti* pf. ‘vzeti’ (glagoli dajanja in jemanja); *delati* ipf. ‘delati’, *(i)zdelati* pf. ‘narediti’, *narediti* pf. ‘narediti’ / *narejati* ipf. ‘narejati’ (glagoli proizvajanja) v rezijanskem narečju slovenščine kot posledica slovensko-romanskega jezikovnega stika, tj. vpliva furlanščine in italijanščine na slovensko narečje.

Pri slabljenju pomena glagola in nastajanju fraznih glagolov se pojavljajo naslednje pomenske (semantične) in z njimi povezane skladenjske (sintaktične) spremembe:

a) polnopomenski neprehodni glagoli stanja in premikanja postanejo nepolnopomenski, ko se približujejo pomenoma nepolnopomenskih neprehodnih stanjskih glagolov ‘biti’ in ‘postati’: glagoli z esivnim pomenom: *stati* ‘stati’, *ostati* ‘ostati’ → ‘biti’ (*stati atent* ‘biti pozoren’, *ostati vesel* ‘biti vesel, zadovoljen’), glagoli s fientivnim pomenom: *iti* ‘iti’, *priti* ‘priti’ → ‘postati’ (*iti izgubljen* ‘postati izgubljen’, *priti truden* ‘postati truden’), pri čemer se povedkov prilastek v imenovalniku spremeni v povedkovo določilo v imenovalniku;

b) polnopomenski prehodni glagoli stanja postanejo nepolnopomenski, ko se približujejo pomenu nepolnopomenskega prehodnega stanjskega glagola ‘imeti’: *držati* ‘držati’ → ‘imeti’ (*držati živino* ‘imeti živino’), pri čemer se predmet v tožilniku (predmetni tožilnik) spremeni v povedkovo določilo v tožilniku (povedkov tožilnik);

c) polnopomenski prehodni glagoli proizvajanja (*delati*, *narediti/narejati*) postanejo nepolnopomenski, ko njihov predmetni tožilnik nima več pomena rezultat dejanja (eficirani objekt) (*delati karneval* ‘pustovati’, *(i)zdelati en plažej* ‘narediti veselje, uslugo’, *narediti eno stopo* ‘narediti korak’), pri čemer se predmet v tožilniku (predmetni tožilnik) spremeni v povedkovo določilo v tožilniku (povedkov tožilnik);

č) polnopomenski glagoli ob nedoločniku lahko postanejo naklonski (modalni) oz. obdobijski (fazni)

nepolnopomenski glagoli ali začnejo izražati vrsto glagolskega dogajanja (nem. Aktionsart): naklonskost (modalnost): *biti* 'biti' → 'treba je' (*to je za zahvaliti* 'treba se je zahvaliti'), *imeti* 'imeti' → 'morati' (*imeti iti* 'morati iti'), *iskati* 'iskati' → 'prizadevati si, skušati' (*iskati poznati* 'prizadevati si, skušati spoznati'); obdobijskost (faznost): *se dejati* 'deti se' → 'začeti' (*se dejati jokati* 'začeti jokati, zajokati'); vzročnost (kavzalnost): *(i)zdelati* 'narediti' → 'dati, povzročiti' (*(i)zdelati vedeti* 'dati vedeti; povzročiti, da ve'), *nehati* 'pustiti' (*nehati krepati* 'pustiti poginiti; povzročiti, da pogine').

Frazeologizacija se pojavlja tako pri polno- kot pri nepolnopomenskih glagolih, saj pogoj zanjo ni slabljenje polnega slovarskega pomena glagola (*stati atent* 'biti pozoren', *imeti kašelj* 'kašljati', *dati kuraž* 'ohrabriti', *vzeti na posodbo* 'izposoditi si', *narediti bendzino* 'tankati'), temveč pomenski prenos (*stati gori* 'biti vzdrževan', *imeti v pesti* 'pridobiti', *dati eno roko* 'pomagati', *vzeti v pest* 'prevzeti', *narediti beče* 'zaslužiti'). V procesu idiomatizacije se zdita ključnega pomena predvsem neobvezno družljiva sestavina (prislovno določilo), nosilka pomenskega prenosa (*imeti v pesti* 'pridobiti', *vzeti v pest* 'prevzeti', *držati gori* 'srkbeti za, vzdrževati', *dejati gor* 'ustanoviti'), ki se ji lahko pridruži tudi umanjkanje obvezno vezljive sestavine (predmeta v tožilniku in dajalniku) (*držati dur* 'vztrajati', *vzeti v pest* 'prevzeti').

Med analiziranimi glagoli sta dokumentirana tudi dva primera gramatikalizacije, tudi pod romanskim jezikovnim vplivom, in sicer izražanje trpnika (pasiva) z glagoli *iti*, *priti/prihajati* in trpnopreteklim deležnikom (*iti izgubljen* 'izgubiti se', *priti/prihajati zaplačen* 'biti plačan') in izražanje zanikanega velelnika z nikalnim členkom *ne*, velelnikom glagola *stati* in nedoločnikom (*ne stoj reči!* 'ne reci!').

COUPULAS WITH OBJECT COMPLEMENT IN THE RESIAN/REZIJANSKO DIALECT OF SLOVENE

Matej ŠEKLI
University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Slavic Studies, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia
Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language SRC SASA, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: matej.sekli@guest.arnes.si

SUMMARY

The article discusses a number of copulas with object complement of the type Sln. delati greh *'to sin' in the Resian/Rezijansko dialect of Slovene, more precisely in the local dialect of Solbica/Stolvizza (SLA point 59, OLA point 1), placing additional focus on the genesis and typology of such verbal phrases. Resian, being a dialect spoken in the Slovene-Romance language contact area, typically bases these structures on loan translations of similar structures in the neighbouring Romance languages such as Friulian and Italian. Based on their valency, copulas may be categorized as univalent, bivalent, and trivalent, while the whole phrase may on the basis of the level of idiomatization function as a free or as a fully idiomatic expression. In addition, the article traces the process of weakening of the lexical meaning of full lexical verbs in copula role and accounts for the idiomatization of set verbal phrases.*

*The weakening of the lexical meaning of full lexical verbs and the consequent formation of copula verbs is accompanied by the following semantic changes: a) intransitive verbs of state and motion attain the function of copulative verbs when their lexical meaning is weakened and approaches the meaning of the verbs 'to be' and 'to become' (*stati *'to stand, stay',* ostati *'to remain' → 'to be';* iti *'to go',* priti *'to arrive' → 'to become'); b) similar process is observable with transitive verbs of state if they assume the meaning of the verb 'to have' (*držati *'to hold' → 'to have'); c) this also includes transitive verba efficiendi (*delati *'to work',* narediti/narejati *'to do, make, create') whenever their direct object loses the meaning of the effectum, i.e. the effected object; d) verbs followed by an infinitive may become modal verbs or phasal verbs, or otherwise start to express the Aktionsart: modality (*biti *'to be'*

→ *'it is necessary, one should'*, imeti *'to have'* → *'to have to, must'*, iskati *'to look for, search'* → *'to try'*), *phasality* (se dejati *'to place oneself'* → *'to begin'*), *causativity* ((i)zdelati *'to make, produce'* → *'to let, cause'*, nehati *'to let'*).

The process of idiomatization affects verbs with full lexical meaning as well as original copulas. This rather surprising lack of differentiation must surely be ascribed to the fact that idiomatization is not in fact conditioned by the weakening of the full lexical meaning but rather by the metaphorical use of the idiomatizing verb.

Keywords: copulas with object complement, weakening of lexical meaning, idiomatization, Resian dialect of Slovene, Slovene-Romance language contact

LITERATURA

Benacchio, R. (1998): Oblikoslovno-skladenjske posebnosti rezijanščine. Slavistična revija 46, 3, 249–259.

Benacchio, R. (2002): I dialetti sloveni del Friuli tra periferia e contatto. Udine, Società filologica friulana.

Burger, H. ([1]1998, [2]2003): Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin, Erich Schmidt Verlag.

Dardano, M. & P. Trifone (1995): Grammatica italiana con nozioni di linguistica. Bologna, Zanichelli.

Eisenberg, P. et al. (1998): Die Grammatik. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, Duden.

Fleischer, W. ([1]1982, [2]1997): Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen, Max Niemeyer Verlag.

Furlan, M. (2013): Novi etimološki slovar slovenskega jezika: Poskusni zvezek. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Gantar, P. (2007): Stalne besedne zveze v slovenščini. Zbirka Lingua Slovenica, 3. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Jakop, N. (2006): Pragmatična frazeologija. Zbirka Linguistica et philologica, 14. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ježovnik, J. (2015): Vezni naklon v rezijanščini. V: Zuljan Kumar, D. & H. Dobrovoljc (ur.): Škrabčev zbornik 8: Zbornik prispevkov s simpozija 2013. Nova Gorica, Založba Univerze, 68–83.

Kržišnik, E. (1994): Slovenski glagolski frazemi. Doktorska disertacija. Ljubljana.

Kržišnik, E. (2013): Moderna frazeološka veda v slovenistiki. V: Jakop, N. & M. Jemec Tomazin (ur.): Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo. Ljubljana, Založba ZRC, 15–26.

Miklosich, F. (1883): Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen: IV. Syntax. Wien, Wilhelm Braumüller.

Musan, R. ([3]2013): Satzgliedanalyse. Heidelberg, Universitätsverlag Winter.

Skubic, M. (1997): Romanske jezikovne prvine na zahodni slovenski jezikovni meji. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Snoj, M. (2013): Frazemi v luči etimologije. V: Jakop, N. & M. Jemec Tomazin (ur.): Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo. Ljubljana, Založba ZRC, 91–98.

Spinozzi Monai, L. (1998): Un esempio di perspicuità morfosintattica del tratto di definitezza incontrato nel dialetto sloveno di Resia. Che fastu? 74, 2, 183–197.

Šekli, M. (2009): Zaimkovno podvajanje predmeta in osebka v rezijanskem narečju slovenščine (s stališča jezikovnega stika s furlanščino). V: Аризанковска, Л. (ur.): Трета македонско-словенечка научна конференција. Македонско-словенечки јазични, книжевни и културни врски / Makedonsko-slovenske jezikoslovne, književne in kulturne zveze. Скопје, 133–155.

Šekli, M. (2015): Glagolska vezljivost v jeziku Brižinskih spomenikov. Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies 10, 53–80.

Šekli, M. (2016): Frazni glagoli s prislovnima določiloma prostora/kraja in časa v narečni slovenščini na slovensko-romanskem jezikovnem stiku. V: Kržišnik, E., Jakop, N. & M. Jemec Tomazin (ur.): Prostor in čas v frazeologiji. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 273–280.

Toporišič, J. ([4]2000, 1976): Slovenska slovnica. Maribor, Obzorja.

Vidovič Muha, A. (2013): Frazem med besedo in stalno besedno zvezo. V: Jakop, N. & M. Jemec Tomazin (ur.): Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo. Ljubljana, Založba ZRC, 109–118.

Виноградов, В. В. (1947): Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. Ponatis v Виноградов, 1977, 140–161.